

2005 m. kovo mėnesį Europos Komisija priėmė ES valstybėms narėms skirtą rekomendaciją dėl mokslininkų ir tyrėjų įdarbinimo bei jų teisinio statuso užtikrinimo. Ši rekomendacija - bendrųjų principų ir reikalavimų rinkinys, kuriame apibrėžiamas mokslininkų, tyrėjų bei darbdavių vaidmuo, jų teisės ir pareigos, kurių turi būti laikomasi įdarbinant mokslininkus ir tyrėjus bei finansuojant mokslinius tyrimus. Rekomendaciją sudaro Europos mokslininkų chartija ir Mokslininkų priėmimo į darbą elgesio kodeksas (*European Charter for Researchers and a Code of Conduct for the Recruitment of Researchers*) (toliau – Chartija ir Kodeksas). **EURAXESS Rights** iniciatyva siekiama supažindinti visuomenę su Chartijos ir Kodekso nuostatomis bei prisidėti prie jų įgyvendinimo.

Chartija ir Kodeksu siekiama, jog mokslininkai ir tyrėjai turėtų vienodas teises ir pareigas bei karjeros galimybes visose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Chartijoje akcentuojami glaudūs, bendradarbiavimu grindžiami mokslininkų, tyrėjų ir jų darbdavių tarpusavio santykiai, didelis dėmesys skiriamas sėkmingai ir rezultatyviai mokslininkų ir tyrėjų karjerai, žinių ir patirties mainams. Kodekse įtvirtintomis nuostatomis siekiama skaidresnio, atviresnio bei racialesnio mokslininkų ir tyrėjų įdarbinimo proceso, pažymima įsidarbinti siekiančio mokslininko ar tyrėjo profesinių ir akademinų nuopelnų svarba. Kodekse pabrėžiama, jog mokslininkų ir tyrėjų nuopelnai turi būti vertinami atsižvelgiant ne tik į publikacijų skaičių, bet ir į pedagoginę patirtį, dalyvavimą mokslinių tyrimų projektuose, galimybę pritaikyti bei panaudoti mokslinės veiklos rezultatus.

Chartiją ir Kodeksą gali pasirašyti bet kuri mokslininkus ir tyrėjus įdarbinanti arba jų veiklą finansuojanti organizacija: verslo įmonė, universitetas, mokslo institutas, fondas ir pan. Chartijos ir Kodekso pasirašymas teikia tiesioginę naudą organizacijai – pripažįstamas jos pažangumas ir šiuolaikiškumas, gebėjimas konkuruoti, pritraukti geriausius mokslininkus. Šiuo metu savo paramą Chartijoje ir Kodekse įtvirtintiems principams raštu išreiškė daugiau nei 200 organizacijų, atstovaujančių daugiau nei tūkstantį institucijų 28 šalyse.

Siekiant organizacijoms padėti tinkamai įgyvendinti Chartijos ir Kodekso principus, 2009 metais parengtos gairės „Žmogiškųjų išteklių strategija mokslininkams ir tyrėjams, įgyvendinant Chartiją ir Kodeksą“. Strategiją sudaro „5 žingsnių“ programa:

1. Vidinė institucijos analizė (*Gap analysis*), išryškinanti sritis, kurios organizacijos praktikoje iki šiol nebuvo nesuderintos su Chartijoje ir Kodekse įtvirtintais principais;
2. Institucinės žmogiškųjų išteklių strategijos mokslininkams ir tyrėjams (*Institutional Human Resources Strategy for Researchers*) sukūrimas ir paskelbimas: strategija turėtų būti paremta prieš tai atlikta *Gap analysis*;
3. Oficialus Europos Komisijos patvirtinimas, jog institucija atliko *Gap analysis*, sukūrė ir paskelbė savo strategiją (1 ir 2 žingsniai). Šiame žingsnyje organizacijai suteikiama teisė naudotis logotipu „HR EXCELLENCE IN RESEARCH“. Teisė naudotis logotipu suteikiama tai organizacijai, kuri remia Chartijos ir Kodekso nuostatas bei prisideda prie patrauklių mokslininkų ir tyrėjų įdarbinimo sąlygų sukūrimo.

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

4. Institucijos įsivertinimas, vykdomas ne vėliau kaip 2 metai nuo strategijos organizacijoje įgyvendinimo pradžios.
5. Išorinis institucijos įvertinimas dėl strategijos įgyvendinimo, vykdomas ne vėliau kaip 4 metai nuo strategijos organizacijoje įgyvendinimo pradžios.

Chartiją ir Kodeksą gali pasirašyti ne tik mokslininkus ir tyrėjus įdarbinančios ar finansuojančios organizacijos, bet ir skėtinės organizacijos (universitetų rektorių konferencijos), mokslininkų ir tyrėjų bendruomenės atstovaujančios organizacijos (jaunųjų mokslininkų asociacija). Vis dėlto Europos Komisija skatina kiekvieną instituciją pasirašyti ir individualiai, pirmiausia dėl institucijos matomumo – tai yra tiesioginė nauda pačiai institucijai.

Chartijos ir Kodekso pasirašymą organizacijos dažnai traktuoja kaip teisių suvaržymą ir papildomų įsipareigojimų įgijimą. Pasirašydamos Chartiją ir Kodeksą jos nuogaustauja, kad negalės laikytis visų pasirašymo metu įgytų įsipareigojimų. Dėl šių priežasčių Europos Komisija siekia, kad Chartijos ir Kodekso pasirašymas būtų lankstus ir palankus organizacijai: suteikiama galimybė pačiai organizacijai nuspręsti ir pasirinkti, kurioms nuostatomis ir kaip detalai ji pritaria. Internetiniame tinklalapyje <http://ec.europa.eu/euraxess/index.cfm/rights/charterAndCode> galima rasti dokumentus, kuriais Vokietijos universitetų rektorių konferencija, Alexander-von-Humboldt fondas išreiškė savo individualų pritarimą Chartijos ir Kodekso nuostatomis.

Daugiau informacijos apie Chartiją ir Kodeksą:

<http://ec.europa.eu/euraxess/rights>
<http://www.euraxess.lt>